

**ЛІНГВОПРАГМАТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ВОЄННОГО ДИСКУРСУ
(НА МАТЕРІАЛІ ТЕКСТІВ ЗМІ)**

**LINGUO-PRAGMATIC FEATURES OF WAR DISCOURSE
(BASED ON MEDIA TEXTS)**

Ємельянова О.В.,

orcid.org/0000-0002-3277-1227

*кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри германської філології
Сумського державного університету*

Пронь О.Р.,

orcid.org/0009-0009-5240-4318

*студентка 4 курсу факультету іноземної філології та соціальних комунікацій
Сумського державного університету*

Стаття присвячена аналізу лінгвопрагматичних особливостей воєнного дискурсу зосереджуючись на специфіці використання лексико-стилістичних засобів та синтаксичних структур, а також дослідженню прагматичного потенціалу воєнного дискурсу. В роботі аналізується лексика, використовувана в описах воєнної комунікації, а саме метафори, евфемізми та інші стилістичні прийомами, задля керування масами підсилюючи емоційний вплив, змінюючи настрої, віру чи підтримку певних подій. Військова лексика має свою специфіку, створюючи додаткове навантаження на отримувача інформації, впливаючи на характер сприйняття інформації. Матеріал, що подається читачам у засобах масової інформації, має на меті не лише поінформувати громади стосовно подій, а й мотивувати їх щодо майбутніх дій, вплинути на їх психологічний стан та формувати певні настанови. У статті проаналізовано особливості уживання спеціалізованого військового жаргону, аббревіатур та технічної мови.

Дослідження вивчає роль засобів масової інформації у формуванні сприйняття військової діяльності громадськістю крізь призму стратегій ЗМІ та специфіки комунікації задля управління інформацією та її контролю. Також увагу приділено вживанню синтаксичних структур, які підсилюють прагматичний ефект повідомлень. У роботі аналізується як воєнний дискурс стає одним з важливих інструментів керування масами, досягнення стратегічних цілей, створюючи необхідні настрої для прийняття рішень та реалізації поставленої мети. Аналіз лінгвопрагматичних аспектів воєнного дискурсу допомагає глибше зрозуміти, як саме маніпуляції мовою можуть змінювати сприйняття реальності, мотивувати дії або формувати певні ідеологічні установки. Ці особливості мовлення дозволяють контролювати інформаційний потік, формувати позитивний або негативний імідж, а також впливати на психологічний стан населення в умовах конфлікту.

Окрему увагу приділено прагматичному потенціалу воєнного дискурсу, його впливу на аудиторію та формуванню громадської думки. Воєнний дискурс є важливим та ефективним ресурсом, відіграючи велику роль у сучасних умовах глобальних конфліктів та інформаційної боротьби у засобах масової інформації. Воєнний дискурс для багатьох ЗМІ став потужним інструментом впливу на громаду, адже він використовується не лише як засіб подачі інформації, а й як зброя боротьби.

Ключові слова: інформаційна війна, воєнний дискурс, психологічний вплив, лінгвопрагматичні особливості, маніпуляція суспільною думкою, медіа, пропаганда, метафори, евфемізми, військова термінологія, синтаксичні структури, протидія маніпуляціям.

The article is dedicated to the analysis of lingua-pragmatic components of war discourse, focusing on the specifics of using lexical-stylistic devices and syntactic structures, as well as analysing the pragmatic potential of war discourse. The study analyzes the terminology used in descriptions of military communication, particularly metaphors, and other stylistic techniques aimed at influencing the addressee, enhancing emotional impact, and altering attitudes, beliefs, or support of certain events. Military lexicon has its specificity, creating additional cognitive load on the recipient of the information, thus affecting the perception of the material. The content presented to readers in the media aims not only to inform the public about events but also to motivate them toward future actions, influence their psychological state, and shape certain attitudes.

The research explores the role of mass media in shaping public perception of military activities through the prism of media strategies and communication specifics aimed at managing and controlling information. Special attention is paid to using syntactic structures that enhance the pragmatic effect of messages. The study analyzes how war discourse becomes one of the important tools for mass control, achieving strategic goals, and creating the necessary conditions for decision-making and accomplishing set objectives.

Special attention is given to the pragmatic potential of war discourse, its impact on the audience, and the shaping of public opinion. War discourse is a vital and effective resource, playing a significant role in modern global conflicts and the informational struggle within the media. War discourse has become a powerful tool of influence on society, as it is used not only as a means of conveying information but also as an instrument of warfare.

Key words: information warfare, war discourse, psychological impact, lingua-pragmatic features, manipulation of public opinion, media, propaganda, metaphors, euphemisms, military terminology, syntactic structures, countering manipulation.

Постановка проблеми. В сучасних умовах розвиненості всесвітньої мережі, інформаційна війна є невід’ємною частиною основних бойових дій, адже саме вона передає важливу інформацію, керує суспільством та його сприйняттям подій. Військовий дискурс є особливо ефективним адже використовуючи специфічну лексику, правильну побудову речень та підсилюючі ефекти можна впливати на свідомість, сприйняття, емоційний та психологічний стан реципієнтів інформації. Актуальною проблемою є дослідження лінгвопрагматичних особливостей воєнного дискурсу, а саме лексико– стилістичних засобів, синтаксичних структур, що впливають на зміну думки та формують поняття та відношення стосовно описаних ситуацій, або ж мотивації до дій.

Саме завдяки вивченню лінгвопрагматичних особливостей воєнного дискурсу, аналізу використаної лексики, стилістичних прийомів, сучасних евфемізмів та складних синтаксичних конструкцій можна визначити основні методи та механізми впливу на аудиторію та виявити, як керувати масами за допомогою правильної подачі інформації. В військовій лексиці не рідко зустрічаються специфічні терміни, жаргони, метафори та інші стилістичні прийоми, які часто використовуються для впливу на емоції реципієнта, підвищення морального духу, патріотизму та окресленню сторони ворога. А короткі синтаксичні структури та невеликі наказові речення відіграють роль швидкої передачі сухої інформації чи фактів.

Дослідження наведених аспектів воєнного дискурсу **важливе** для розуміння того, як воєнний дискурс може використовуватися як інструмент інформаційної війни та впливу на масову свідомість. Вивчення лінгвопрагматичних особливостей воєнного дискурсу є важливим адже воно допомагає дослідити використання маніпуляцій суспільною свідомістю, формування настроїв та мотивації людей до виконання певних дій.

Механізми, що використовуються у воєнному дискурсі є корисними для політиків, військових та журналістів які прагнуть ефективно передавати інформацію, маніпулюючи нею на власну користь.

Також вивчення таких маніпуляцій та стратегій допоможе в майбутньому уникнути інформаційних атак та маніпуляцій з боку противника, а також критичного мислення під час сприйняття інформації, поданої через недостовірні джерела.

Предметом дослідження є лінгвопрагматичні особливості воєнного дискурсу, а саме лексико-стилістичні засоби, а також характерні синтаксичні структури.

Об’єктом дослідження є тексти, представлені у засобах масової інформації, що стосуються воєнної тематики та надають інформацію про військові конфлікти.

Метою дослідження є аналіз специфіки використання лексико-стилістичних засобів у воєнному дискурсі, а саме особливостей уживання характерної термінології, військового жаргону, метафор та евфемізмів; вивчення синтаксичних структур, представлених у воєнному дискурсі, аналіз прагматичного потенціалу воєнного дискурсу та його впливу на настрої реципієнтів та підсилення їх мотивації.

Матеріалом дослідження слугували тексти електронних версій провідних міжнародних засобів масової інформації, зокрема британської телерадіокомпанії BBC та американської CNN. Вибір саме цих джерел був зумовлений широким охопленням аудиторії та значною популярністю серед користувачів. Так, за даними на 2023 рік, кількість активних користувачів BBC iPlayer досягла 13,4 мільйонів на тиждень, що свідчить про стабільно високий інтерес до цього ресурсу. У той же час, перегляди CNN, станом на другий квартал 2024 року, склали приблизно 616 тисяч глядачів під час прайм-тайму. Це відображає значення цих двох медіагігантів як важливих джерел новинного контенту в глобальному масштабі.

Представлення основного матеріалу дослідження. Для воєнного дискурсу характерним є використання специфічних синтаксичних структур, адже саме вони сприяють якісній та швидкій передачі важливої інформації. В описі бойових дій та змін воєнного положення від автора вимагається чіткість, конкретність та лаконічність, адже саме це сприяє оперативній та зрозумілій передачі основних та важливих повідомлень широкому колу читачів/глядачів. У воєнному дискурсі перевага надається коротким та простим синтаксичним конструкціям, які забезпечать максимальну ефективність, зрозумілість та не призведуть до затримок у декодуванні повідомлення адресантом через складність структури.

Для аналізу вживання синтаксичних структур було обрано статтю випущену BBC Україна 8 липня 2024 року, яку було опубліковано відразу після ракетного удару, здійсненого на найбільшу клінічну лікарню України – Охматит.

Вивчення матеріалу дозволяє виокремити наступні характерні особливості синтаксичних структур воєнного дискурсу:

– наявність коротких та змістовних речень для передачі основної, фактичної інформації: *Найбільша клінічна лікарня в Україні –*

Охматдит – зазнала руйнівних ударів російськими ракетами, виведена з ладу і не може надавати послуги хворим; Під завалами залишаються люди;

– наголос на деталях та наявність статистики – для підкреслення масштабу трагедії та наслідків, що посилює емоційний вплив на читача, викликає додаткові емоції співчуття та співпереживання: *Станом на 18 годину вівторка (9 липня) відомо про двох загиблих та 32 поранених, з них восьмеро – діти.; За його словами, був пошкоджений корпус Центру дитячої кардіохірургії;*

– короткі емоційні речення, що фокусують увагу адресанта на терміновості ситуації, концентрують увагу на необхідності швидкого реагування: *Під завалами залишаються люди, Росіяни атакують наших дітей;*

– використання прямих цитат від медичних працівників підтверджує надану інформацію та посилює емоційний вплив на адресанта, створюючи образ ситуації з перших вуст: *Якраз мали оперувати 2-місячне немовля, як сталася атака. Хірург кинувся на тіло дитини, щоб прикрити її.*

Аналіз досліджуваного матеріалу свідчить, що специфічне використання синтактичних структур у воєнному дискурсі сприяє ефективній подачі інформації та впливу на аудиторію, що є основною метою воєнного дискурсу. Такий виклад сприяє привертанню уваги до актуальних подій і впливає на краще сприйняття ситуації. Чіткість поданої інформації, конкретне пояснення фактів та лаконічне звучання є ключовими особливостями, що забезпечують ефективне сприйняття повідомлень широкою аудиторією. Складність синтаксичних структур у воєнному дискурсі часто є навмисною чи штучною, щоб досягти певного ефекту або посилити подану інформацію. Богушарова О. та Гушарова Л. доводять, що багато термінів, пов'язаних із концептом ВІЙНИ, використовуються для маскування реального значення і підтримують нейтральні конотації [1, с. 142].

У сучасних умовах новини про конфлікти та військові події стають основними елементами інформаційного потоку. Як доводить Халід М., мова вже не є об'єктивним засобом, за допомогою якого ми інтерпретуємо події в світі, а має лише те значення, яке ми в неї вкладаємо [2, с. 17].

Аналіз досліджуваного матеріалу свідчить про наявність:

– високої частотності вживання специфічної військової термінології. Наприклад: *offensive operation, incursion, provocation, dislodge, evacuated, F-16 fighter jets, aerial dominance, airfields, air defence, missiles, glide bombs* та *missile alert*,

що надає повідомленню офіційної, професійної військової тональності. В контексті подання інформаційного матеріалу терміни несуть виключно важливе семантичне навантаження, підкреслюючи бойовий характер описаних подій;

– словосполучень, побудованих за структурною моделлю прикметник + іменник (Adj + N), наприклад: *major provocation, insufficient protection*; іменник + іменник (N + N), наприклад: *engine failure*; іменник + власне ім'я (N + Proper N), наприклад: *commander Oleksandr Syrskyi*; дієслово + іменник + іменник (V + N + N), наприклад: *destroy the unity and cohesion*, що мають на меті підкреслити офіційний стиль викладу матеріалу та високий рівень загрози та серйозності ситуації;

– високої лексичної варіативності для опису критичних та динамічних подій. Наприклад: іменники *forces, operation, region, civilians, jets, systems, bombs*; дієслова *conduct, evacuate, advance, target, destroy, claim* для опису критичних подій та технічних аспектів;

– числівників, одиниць виміру, географічних назв як фактичних даних задля підкреслення точності та достовірності поданої інформації. Наприклад: *1,000, 28, 12, 59,000, 18 miles, 30 km*;

– метафор, наприклад: *unblock the skies; decoys; Russia brought war to others, now it's coming home*; новотворів, наприклад: *glide bombs*. Ферарі Ф. підкреслює, що метафори використовуються у воєнному дискурсі як когнітивний інструмент для абстрагування та побудови спеціальних стратегій дискурсу [3, с. 603]. На противагу цьому Лакофф Д. стверджує, що є метафори, які ми використовуємо автоматично і неререфлексивно [4, с. 8], а частина такої системи метафор використовується саме для опису війн та військових подій.

Прагматичний потенціал воєнного дискурсу полягає у:

1) маніпуляції аудиторією та формуванні певних поглядів у суспільстві. Воєнний дискурс не рідко включає в себе елементи пропаганди задля впливу на громадську думку. У зв'язку з цим Марвік А. та Люїс Р. стверджують, що чимало людей втрачають довіру до засобів масової інформації та шукають альтернативні джерела, щоб уникнути маніпуляцій [5, с. 47]. Маніпуляції та фейкові пропаганди у війні стають найефективнішим методом у боротьбі з ворогом, адже коли ворогу не вдається перемогти на фронті, він починає війну в медіа, створюючи фальшиві новини, інтриги, фейки та маніпуляції, для того, щоб знизити моральний дух суспільства, посіяти паніку, внести дезорієнтацію та зневіру у лавах

військових. Як зазначають науковці [6, с. 68–76], в сучасних умовах інформаційної війни головною метою російської пропаганди є створення атмосфери паніки, страху та безпорадності серед українського населення. Такі психологічні атаки спрямовані на те, щоб деморалізувати громадян, змусити їх ухвалювати необдумані рішення, наприклад, втекти або здатися. Ще однією стратегічною ціллю таких маніпуляцій є відволікання уваги українців на спростування фейкових новин та дезінформації, що підриває їхню здатність активно підтримувати армію та державу в складний час, сприяючи зниженню обороноздатності країни та морального духу населення [6, с. 68–76];

2) ідеологічному впливі, оскільки засоби масової інформації можуть навмисно спотворювати межі між поняттями «гарний» та «поганий». Ідеологічний вплив яскраво простежується у створенні образу ворога, де лексика відіграє виключно важливу роль. Використання акценту на патріотизмі та героїзмі також є одним з основних прийомів, оскільки це підсилює відчуття гордості за свою країну та військових, активізує прагнення максимально підтримки своїх;

3) максимальній згуртованості різних соціальних груп, стимулюванні національної солідарності та єдності, або ж, навпаки, прагненням викликати тривогу, страх або депресію.

Ідеологічний вплив є одним з найважливіших аспектів воєнного дискурсу, оскільки він формує уявлення про конфлікт та сторони конфлікту, визначаючи, хто є ворогом, а хто героєм. Через ідеологічні наративи створюється картина конфлікту, в якій агресія і напади можуть бути представлені як необхідні та виправдані дії. Цей вплив підкріплюється ретельно сконструйованими повідомленнями, які нав'язують адресанту певну точку зору.

Висновки. Воєнний дискурс є одним з найпотужніших інструментів інформаційної війни. Він допомагає впливати на громадську думку, форму-

вати характер сприйняття ситуації та мотивувати до певних дій. Через використання специфічної лексики, такої як військові терміни, метафори, новотвори, синтаксичні структури, засоби масової інформації здатні ефективно передавати інформацію, маніпулюючи емоціями та переконаннями реципієнтів. Розуміння цих аспектів є критично важливим для аналізу та протидії інформаційним маніпуляціям та забезпеченню адекватного сприйняття інформації в умовах інформаційної війни. Воєнний дискурс має особливе значення, оскільки правильний добір слів та стилістичних засобів може суттєво впливати на психічний стан аудиторії, викликаючи страх, ненависть або ж, навпаки, патріотизм та віру в майбутнє.

Аналіз ілюстративного матеріалу свідчить, що ключовими елементами воєнного дискурсу є військова термінологія, емоційні вирази, точні числові дані, складні іменникові конструкції, метафори, новотвори. Військова термінологія підсилює технічний та офіційний тон, наголошуючи на серйозності подій. Емоційні вирази формують відповідні настрої у адресанта, акцентуючи драматичні аспекти ситуації. Точні числові дані додають об'єктивності і конкретики, а складні іменникові конструкції забезпечують деталізованість опису. Метафори, в свою чергу, виступають когнітивними інструментами, які допомагають структурувати військові події у свідомості та півсвідомості адресанта. Ці елементи разом формують воєнний дискурс, впливаючи на характер сприйняття інформації аудиторією, керуючу суспільними настроями.

Прагматичний потенціал воєнного дискурсу включає маніпулятивний та ідеологічний вплив, можу сприяти як стимулюванню національної солідарності та єдності, так і викликати тривогу, страх чи депресію серед різних соціальних груп.

Перспективу дослідження ми вбачаємо у ретельному вивченні воєнного дискурсу в руслі лінгвокогнітивного аналізу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Bogucharova O., Tyshakova L. Euphemized concept of war in English mass-media discourse: events in the east of Ukraine. 2021 142 с. <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-050-6-40>
2. Khalid M. Gender, Orientalism, and the "War on Terror." 2017, 17 с. <https://doi.org/10.4324/9781315514055>
3. Ferrari F. "Metaphor at Work in the Analysis of Political Discourse: Investigating a 'Preventive War' Persuasion Strategy." *Discourse & Society*, vol. 18, no. 5, 2007. С. 603–625 <https://doi.org/10.1177/0957926507079737>
4. Lakoff G. Metaphor and War: The Metaphor System Used to Justify War in the Gulf. *Cognitive Semiotics*, vol. 4, no. 2. 2012, С. 5–19. <https://doi.org/10.1515/cogsem.2012.4.2.5>
5. Marwick A., Lewis R. *Media Manipulation and Disinformation Online*. 2017. 47 с.
6. N. M., Shulska, and Zinchuk R. S. Media manipulations in the conditions of russian-ukrainian war (case study of local mass media)." *South archive (philological sciences)*, no. 90. 2022, С. 68–76, URL: <https://doi.org/10.32999/ksu2663-2691/2022-90-9>